

Trendy w światowej produkcji i obrocie narkotykami

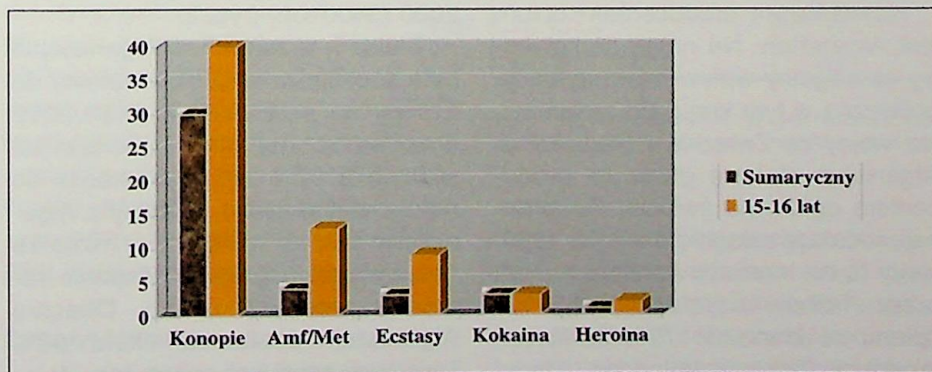
Narkotyki to jedno z największych zagrożeń dla rozwoju społeczeństwa, eliminujące z normalnego życia miliony młodych ludzi, a jednocześnie jedna z najbardziej dochodowych dziedzin przestępczej działalności. Produkcja narkotyków i handel nimi znajduje się na drugim miejscu pod względem zysków – za handlem bronią, a przed najbardziej dochodowym legalnym biznesem, jakim jest produkcja samochodów.

Ogólnym wielkim zagrożeniem dla życia ludności są narkotyki, świadczą dane mówiące o liczbie osób, które miały kontakt z narkotykami (ryc. 1). Co trzeci mieszkaniec Europy i Stanów Zjednoczonych palił marihuanę lub inny produkt konopi, a wśród młodzieży w wieku 15–16 lat aż 40% miało przygodę z tym narkotykiem. Z roku na rok rośnie zagrożenie narkotykami syntetycznymi: są one regularnie zażywane są przez 40 milionów ludzi na świecie. Z badań statystycznych wynika, że są szczególnie popularne wśród ludzi młodych, z których co czwarty zażywał amfetaminę lub ecstasy. Po kokainę sięga regularnie 13 mln ludzi, heroinę zażywa 9 mln, a opium i morfinę – 13

mln ludzi. Liczby te świadczą o tym, jak wielkie istnieje zapotrzebowanie na narkotyki i jak potężnym przemysłem jest ich produkcja i dystrybucja.

Nie można dokładnie określić, ile narkotyków jest produkowanych w skali globalnej w ciągu roku. Możliwe jest jedynie oszacowanie tych wielkości (tab. 1) na podstawie konfiskat (tab. 2) dokonywanych przez siły antynarkotykowe oraz liczby osób uzależnionych i ich zapotrzebowania na narkotyki.

Zachętą do nielegalnej działalności jest na ogół osiągnięty zysk. W przypadku narkotyków obroty i zyski z nimi związane można oszacować na podstawie wartości konfiskat (tab. 3).

Ryc. 1. Zagrożenie poszczególnymi narkotykami [% populacji w USA i Europie]
Fig. 1. Threat of specific drugs [% population in U.S. and Europe]

Tabela 1

Szacunkowa globalna produkcja narkotyków w roku 2004
Estimation of global production of drugs in 2004

Rodzaj narkotyku	Roczna produkcja w tonach
Liście koki	244 200
Kokaina	687
Opium	4 850
Heroina	495
Konopie	98 000
Haszysz	2 760
Narkotyki syntetyczne	520

Tabela 2

Konfiskaty narkotyków na świecie
World drug seizures

Rodzaj narkotyku	1995 r.	2000 r.	2004 r.
Heroina	44 tony	78 ton	99 ton
Kokaina	300 ton	371 ton	590 ton
Konopie	3209 ton	4672 ton	6264 ton
Narkotyki syntetyczne	8 ton	46 ton	26 ton

Tabela 3

Szacunkowa wartość skonfiskowanych narkotyków w 2004 r. – obrót hurtowy
Estimated value of seized drugs in 2004 – wholesale turnover

Rodzaj narkotyku	Wartość w mld dolarów
Heroina	1,6
Kokaina	5,5
Konopie	2,2
Amfetamina/metamfetamina	1,5
Tabletki ecstasy	1,5

Łącznie wartość narkotyków skonfiskowanych w 2004 r. wynosiła ponad 12 mld USD. Biorąc pod uwagę fakt, że konfiskuje się od 5 do 10% narkotyków znajdujących się w rzeczywistości na rynku, można przyjąć, że ich wartość w globalnym obrocie może wynosić nawet 200 mld USD. (to jest 5 razy więcej niż wynosi budżet Polski). Zyski osiągane na tym rynku są olbrzymie i wynoszą od 100–300 USD. za każdego zainwestowanego dolara w narkotyki syntetyczne do 1000 USD. za dolara zainwestowanego w heroinę i kokainę.

Przedstawione wyżej dane pokazują, jak potężny jest rynek narkotykowy. Z jednej strony narkotyki są niebezpieczne dla dziesiątków milionów ludzi na świecie, z drugiej – tworzą ogromny rynek finansowy i mogą stanowić zagrożenie dla stabilności ekonomicznej poszczególnych państw czy nawet całych rejonów świata.

Opium i heroína

Heroína jest narkotykiem półsyntetycznym, otrzymywanym w procesie acetylowania morfiny wyodrębnionej z opium. Opium jest zdefiniowane jako wysuszone na powietrzu mleczko zebrane z naciętych makówek *Papaver somniferum*. Otrzymuje się je przez nacięcie zielonych jeszcze makówek po upływie około 10 dni od opadnięcia kwiatów (ryc. 2). Z makówek wypływa mleczna ciecz, która pod wpływem powietrza utlenia się i przybiera brunatną barwę. Produkt ten jest zeszkrobany specjalnymi nożami i formowany w porcje. Zbiór z jednej plantacji jest prowadzony około 2 tygodni, a z jednej makówki jednorazowo zbiera się około 0,1 g opium. Nielegalny proces produkcji heroiny z opium składa się z trzech etapów:

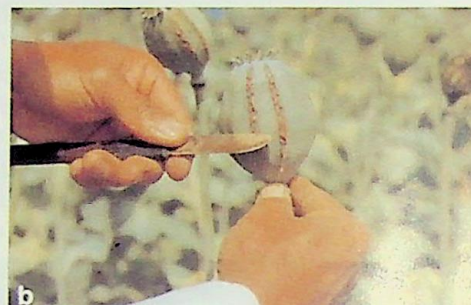
1. Ekstrakcji (wydzielenia) morfiny z opium i oczyszczenia morfiny
2. Przetworzenie morfiny w heroinę (acetylowanie) z wykorzystaniem bezwodnika kwasu octowego
3. Oczyszczenie heroiny i ewentualne przeprowadzenie jej w sól (chłorowodorek).

Obecnie heroína pochodzi głównie z trzech obszarów źródłowych:

1. Azji Południowo-Zachodniej: Afganistan (80% światowej produkcji), Pakistan
2. Azji Południowo-Wschodniej: Myanmar (Birma), Laos, Tajlandia, Wietnam
3. Ameryki Łacińskiej: Kolumbia, Meksyk

Ryc. 2. Opium (a) i jego zbiór (b)
Fig. 2. Opium (a) and poppy harvest (b)

W każdym z trzech podstawowych rejonów produkcji heroiny stosuje się nieco inną technologię jej otrzymywania. Z tego względu różni się ona czystością i wyglądem. Najczystsza pochodzi z Azji Południowo-Wschodniej (powyżej 90%) i ma postać białego lub jasnobieżowego proszku. Heroína z obszaru Azji Południowo-Zachodniej i Kolumbii ma czystość w zakresie 60–70% i jest proszkiem koloru beżowego lub jasnobrązowego. Heroína meksykańska ma czystość rzędu 30–40% i jest brązowym proszkiem lub mazistą substancją przypominającą opium.

Produkcja opium

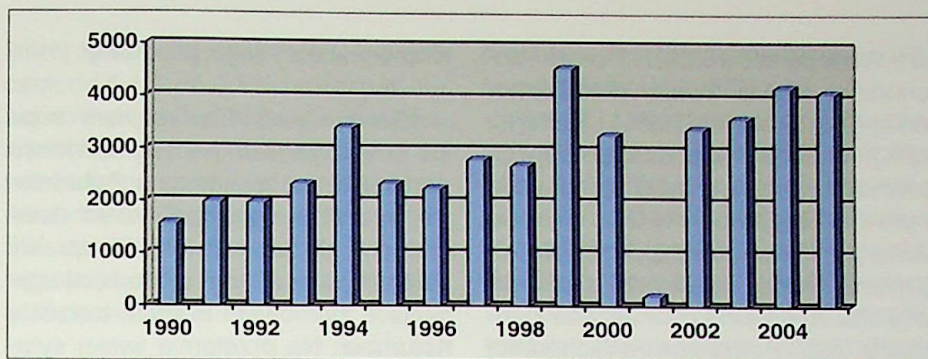
Największym producentem opium jest Afganistan. Na rynek narkotykowy szczególny wpływ miała sytuacja polityczna w tym kraju. Po zakończeniu wojny ze Związkiem Radzieckim Afganistan stał się głównym producentem opium na świecie. Rekordową produkcję osiągnięto w roku 1999, kiedy to na terenach kontrolowanych przez Talibów uzyskano 4565 ton opium, co stanowiło 79% światowej produkcji. Tylko w północnej części Afganistanu działało ponad 400 fabryk przetwarzających opium na he-

roinę. Pod koniec lat 90. około 90% heroiny na rynku europejskim pochodziło z Afganistanu. Sytuacja taka spowodowała znaczny spadek cen heroiny i opium. W roku 2000 pod naciskiem opinii międzynarodowej, a być może również w celu zablokowania spadku cen, Talibowie ograniczyli produkcję opium o 30% w stosunku do roku 1999, a w roku 2001 – o 90%. Ograniczenia te nie spowodo-

wały jednak znacznego spadku podażi heroiny, gdyż jednocześnie zaczęto wykorzystywać zapasy opium nagromadzone w latach 90. Sytuacja w Afganistanie zmieniła się diametralnie po ataku terrorystycznym na World Trade Center z 11 września 2001 r. W odpowiedzi na ten atak 7 października 2001 r. rozpoczęła się akcja militarna przeciwko Talibom i Al Kaidzie. Spowodowało to pewne utrudnienia w przemyśle i produkcji heroiny, ale z drugiej strony na terenach wyzwolonych z władzy Talibów miejscowi rolnicy rozpoczęli masowy wysiew maku, czego efektem był zbiór opium w kwietniu i maju 2002 r. Uprawy maku objęły około 80 000 ha, a zbiory opium były na poziomie roku 2000 (3400 ton) (ryc. 3).

Efektom przemian w Afganistanie było zmniejszenie dostaw heroiny do Europy na przełomie lat 2001/2002 oraz wzrost jej ceny. Jednak już w maju 2002 r. sytuacja wróciła do normy, a nielegalne dostawy z Afganistanu zostały wznowione, mimo że nowe władze afgańskie oficjalnie zabroniły produkcji opium. Obecnie Afganistan dostarcza około 90% światowej produkcji opium (ryc. 4).

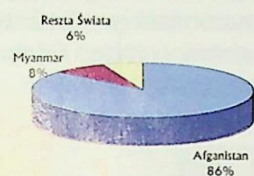
W Afganistanie wytwarza się około 4200 ton opium, które w znacznej

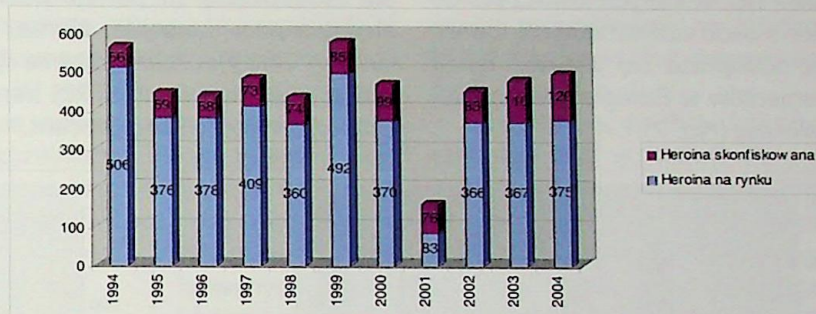
Ryc. 3. Produkcja opium w Afganistanie
Fig. 3. Production of opium in Afghanistan

kie ilości są przemywane drogą lotniczą w bagażach lub przez tzw. połykaczy (najczęściej kobiety, przemycające w żołądku nawet do 500 g heroiny).

Głównymi organizatorami przemytu heroiny do Europy są grupy przestępcze, najczęściej tureckie i albańskie. Te ostatnie są szczególnie aktywne w Szwajcarii, Skandynawii i państwach bałkańskich. Należy podkreślić, że grupy albańskie najszybciej się rozwijają i zatrudniają

Ryc. 4. Podział produkcji opium na poszczególne regiony świata w procentach [%]
Fig. 4. World regions: percentage share of opium production

Ryc. 5. Produkcja heroiny [t]
Fig. 5. Production of heroin [t]

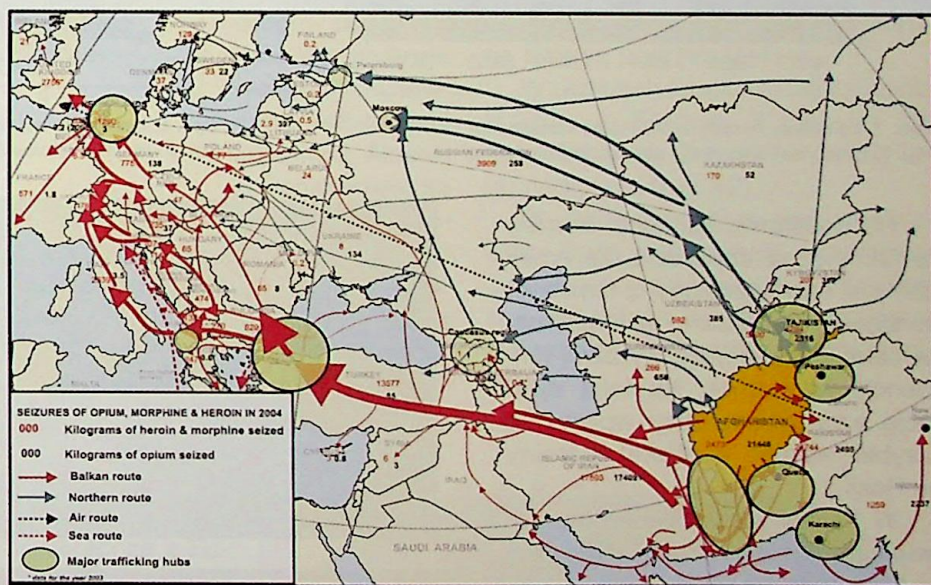
części przetwarzane jest w bardzo wysokiej jakości heroinę. W Myanmarze wytwarza się 370 ton (w całej Azji Południowo-Wschodniej 413 ton), a w Kolumbii i Meksyku około 140 ton opium.

Produkcja, przemysł i konfiskaty heroiny

Produkcja heroiny od 1994 r. utrzymuje się na poziomie od 400–500 ton. Wyjątkiem był rok 1994 i 1999, gdy produkcja ta zbliżyła się do 600 ton. W roku 2001 na skutek drastycznych ograniczeń wprowadzonych przez Talibów w Afganistanie produkcja heroiny spadła do poziomu 160 ton. Po wojnie USA z Talibami produkcja heroiny wróciła do poziomu z lat 90. (ryc. 5). Warto podkreślić, że policja i inne służby antynarkotykowe konfiskują co roku około 20% światowej produkcji heroiny.

Przemysł heroiny

Główne szlaki przemytnicze heroiny ilustruje rycina 6. Większość

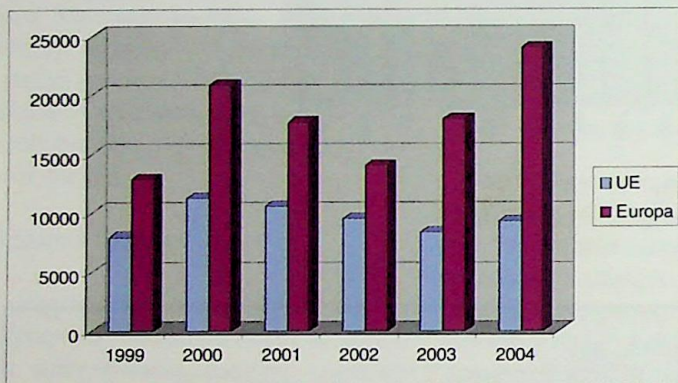
Ryc. 6. Główne szlaki przemytnicze heroiny z Afganistanu (źródło: World Drug Report 2005, UNODC)
Fig. 6. Major trafficking routes from Afghanistan (source: World Drug Report 2005, UNODC)

z nich prowadzi ze wschodu na zachód z wykorzystaniem drogi morskiej (statki, łodzie) lub lądowej (pociągi, autobusy, samochody osobowe i ciężarowe). Heroina przemykana jest również drogą północną przez republiki azjatyckie i Rosję. Niewiel-

wielu kurierów z państw Europy Zachodniej i Środkowej (Bułgarów, Polaków, Niemców i Czechów).

Szacuje się, że około 80% heroiny trafia do Europy szlakiem bałkańskim poprzez republiki byłej Jugosławii. Droga ta była najpopularniejsza do

roku 1996, kiedy to wybuch wojny na Bałkanach spowodował konieczność znalezienia innych szlaków przemysłowych. Po zakończeniu wojny w roku 1999 wróciła popularność tego szlaku heroiny z Azji Południowo-Zachodniej do Europy. Do przemytu drogą bałkańską wykorzystywane są tiry oraz inne ciężarówki, a także samochody prywatne. Niewielkie ilości heroiny przemycane są drogą lotniczą. Głównymi odbiorcami heroiny przemycanej szlakiem bałkańskim są państwa UE, w których jest od 0,5 do 1 miliona osób uzależnionych. Od kilku lat powiększa się również rynek konsumentów w Europie Wschodniej i Środkowej (ryc. 7).

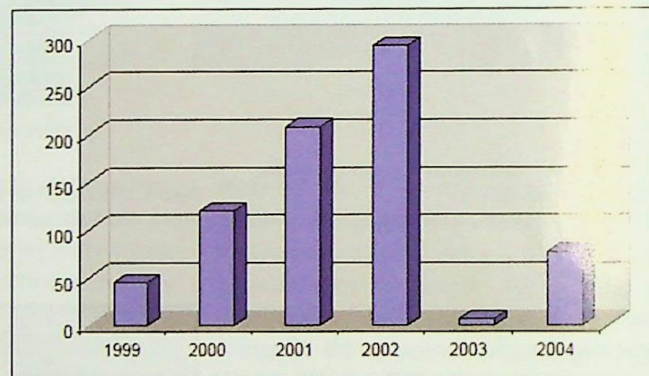

Ryc. 7. Konfiskaty heroiny w UE i całej Europie [kg]
Fig. 7. Heroin seizures in EU and whole Europe [kg]

wo-Wschodniej (68%). Reszta pochodziła z Azji Południowo-Zachodniej (9%), Kolumbii (15%) i Meksyku (8%). W roku 1995 nastąpiła gwałtowna zmiana, w wyniku której głównym źródłem heroiny w USA stała się Ameryka Południowa (powyżej 65%). Zmiana źródeł zaopatrzenia spowodowała, że heroina pochodząca z obszaru Azji Południowo-Wschodniej przemycana jest drogą morską przede wszystkim do Australii i Oceanii. Region ten stanowi również źródło zaopatrzenia dla państw wschodnioazjatyckich (Japonia, Korea, Tajlandia, Chiny). Jednocześnie jego udział w światowej produkcji heroiny zmniejszył się do kilku procent.

Krzewy koka i jego produkty

Krzewy koka *Erythroxylum coca* lub *Erythroxylum novogranatense* uprawiane są w Ameryce Południowej (ryc. 9). Na początku lat 90. ubiegłego stulecia największe uprawy koki znajdowały się w Peru, drugie miejsce zajmowała Boliwia, a trzecie Kolumbia. Na przełomie wieku sytuacja się zmieniła: największe uprawy krzewów koki znalazły się w Kolumbii, drugie miejsce zajmuje Peru, a trzecie Boliwia. W Boliwii i Peru uprawy są zarówno legalne, jak i nielegalne, natomiast w Kolumbii jedynie nielegalne. Liście *Erythroxylum coca* są naturalnym źródłem kokainy.

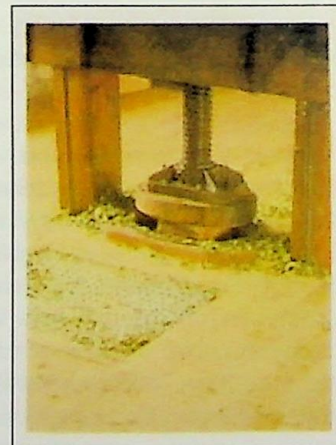
Ryc. 8. Konfiskaty heroiny w Polsce [kg]
Fig. 8. Heroin seizures in Poland [kg]

Na podstawie konfiskat heroiny w UE można stwierdzić, że rynek ten jest ustabilizowany, z niewielką tendencją spadkową, a konfiskaty w całej Europie mają wyraźną tendencję wzrostową. Na taką sytuację szczególnie duży wpływ ma szybki wzrost konfiskat heroiny w Rosji.

W Polsce konfiskowane są niewielkie ilości heroiny, głównie w tranzycie (ryc. 8).

Coraz większego znaczenia nabiera przemysł heroiny do Europy poprzez republiki azjatyckie (Kazachstan, Uzbekistan, Kirgistan, Turkmenistan i Tadżykistan) i Rosję. Ponad 20% afgańskiej heroiny i opium jest transportowane tą drogą.

Jednym z głównych odbiorców heroiny są Stany Zjednoczone. Do roku 1995 głównym źródłem heroiny dla USA były państwa Azji Południo-

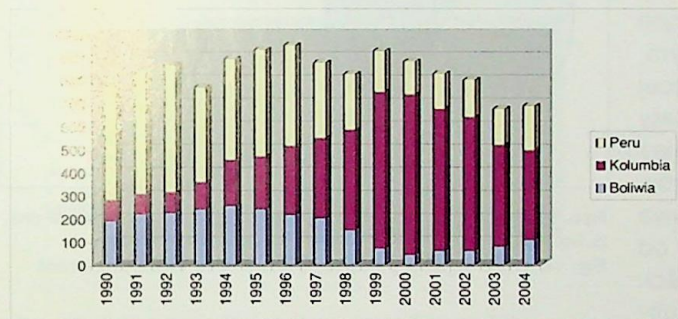
Ryc. 9. Od krzewów koki do kokainy (uprawa koki, przerób liści koki, kokaina)

Fig. 9. Stages of cocaine production (cultivation, processing, ready product)

której zawartość zmienia się w granicach od 0,1% do 1,5% i zależy w dużej mierze od klimatu i wysokości, z jakich pochodzą rośliny. Uprawy są prowadzone w klimacie tropikalnym na zboczach Andów na wysokości od 550 do 1600 m n.p.m. (im większa wysokość, tym więcej jest kokainy w liściach roślin).

Kokaina

Kokaina jest naturalnym alkaloidem tropanowym, otrzymywanym przez ekstrakcję liści *Erythroxylum coca* lub *Erythroxylum novogranatense*. Na rynku narkotykowym spotykana jest również kokaina syntetyczna, otrzymywana przez hydrolizę alkaloidów tropanowych i następnie przez sekwencyjną syntezę chemiczną.

Ryc. 10. Światowa produkcja kokainy [t]
Fig. 10. World production of cocaine [t]

W nielegalnych wytwórniach kokainę otrzymuje się z liści koka w trzech etapach. Pierwszy polega na ekstrakcji (wymyciu) kokainy z liści koki rozpuszczalnikami organicznymi (najczęściej jest to nafta) i otrzymaniu tak zwanej pasty kokainowej. Drugi polega na oczyszczeniu pasty kokainowej za pomocą nadmanganianu potasu lub wody utlenionej. Trzeci etap to krystalizacja kokainy w postaci chlorowodoru (biały krystaliczny proszek stanowiący końcowy produkt). Do otrzymania 1 kilograma kokainy zużywa się od 150–400 kg liści.

Największymi producentami kokainy są Kolumbia, Boliwia i Peru (ryc. 10). W roku 1999 w tych trzech państwach wyprodukowano ponad 900 ton kokainy, z czego około 380 ton zostało skonfiskowane przez siły antynarkotykowe. W ostatnich latach

produkcja kokainy ustabilizowała się na poziomie około 680 ton.

Struktura konfiskat pokazuje, że w państwach Ameryki Środkowej zaszły poważne zmiany polityczne, ekonomiczne i kulturowe, powodujące nasilenie walki z narkotykami. Nasiloną polityką antynarkotykową (realizowaną zwłaszcza w Peru) powoduje, że producenci i przemytnicy szukają nowych miejsc produkcji i nowych szlaków transportowych. Poszukują również nowych technologii produkcji kokainy zmierzających do zwiększenia wydajności oraz bardziej efektywnego wykorzystania chemikaliów. W ostatnim czasie obserwowane są nawet próby recyklingu rozpuszczalników. Zmiany te zostały wymuszone przez ścisłą kontrolę importowo-eksportową najważniejszych chemikaliów stosowanych do produkcji kokainy.

Przemyt kokainy

Najważniejsze drogi przemytu kokainy ilustruje rycina 11. Głównymi odbiorcami kokainy z Ameryki Południowej są Stany Zjednoczone

oraz Europa Zachodnia, poza tym kokaina jest popularna również w Australii i Japonii. Przemycana jest przede wszystkim drogą morską oraz powietrzną.

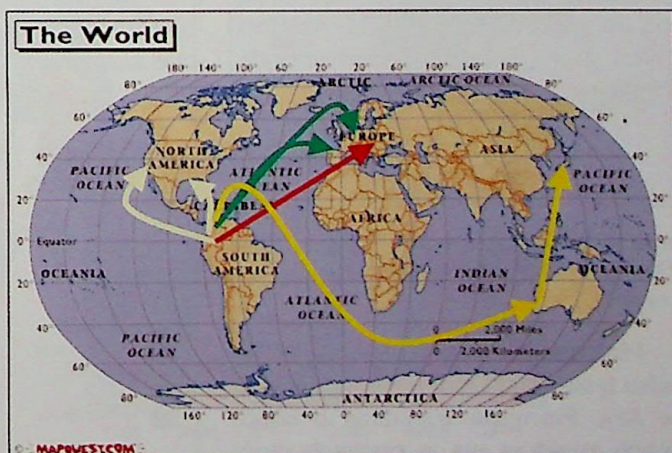
W przemyśle kokainy do Europy dużą rolę odgrywają grupy przestępcze z Europy Wschodniej i Południowej. Największym odbiorcą są jednak państwa Europy Zachodniej. Nowe organizacje przestępcze, aby zaspokoić popyt na kokainę, wykorzystują nowe szlaki dystrybucji. Przy-

kładem może tu być wykorzystywanie heroinowego szlaku bałkańskiego albo drogi lotniczej przez Moskwę lub Warszawę. Obserwowane jest również tworzenie się międzynarodowych grup przemytników, kontrolujących poszczególne etapy przemytu kokainy. W ostatnim czasie nasiliła się działalność grup nigeryjskich i albańskich w organizowaniu przemytu i dystrybucji w Europie. Działalność grup nigeryjskich spowodowała również wzrost znaczenia państw afrykańskich jako miejsc tranzytowych na drodze kokainy z Ameryki Południowej do Europy.

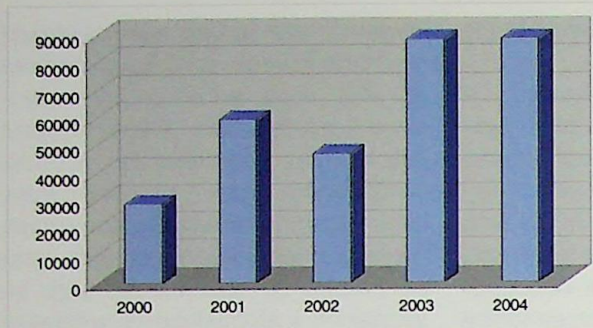
Szacuje się, że 60% kokainy wyprodukowanej w Boliwii, Peru i Kolumbii jest wywożonych z Ameryki Południowej przez Karaiby. Kokaina przemycana jest zarówno drogą morską, jak i powietrzną, z wykorzystaniem statków towarowych, jachtów, łodzi rybackich i rekreacyjnych, a także na pokładach samolotów zbudowanych specjalnie do przemytu narkotyków. Część kokainy jest przemycana do Stanów Zjednoczonych drogą lądową poprzez Meksyk.

W ostatnich latach rośnie spożycie kokainy w Europie. Z roku na rok zwiększają się również konfiskaty tego narkotyku (ryc. 12).

W Polsce kokaina jest narkotykiem mało popularnym, prawdopodobnie z powodu wysokich cen. Polska jest jednak krajem tranzytowym, zwłaszcza jeśli chodzi o drogę lotniczą.

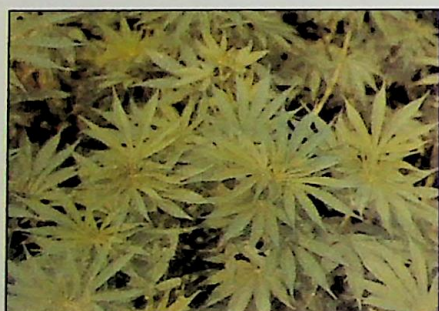
Ryc. 11. Przemyt kokainy
Fig. 11. Cocaine trafficking routes

Ryc. 12. Konfiskaty kokainy w Europie [kg]
Fig. 12. Cocaine seizures in Europe [kg]

Konopie i ich produkty

Cannabis sativa to botaniczna nazwa konopi (ryc. 13), rośliny pochodzącej z Azji i mającej w tej chwili dużo zastosowań przemysłowych (produkcja sznurów, lin, papieru, kosmetyków), a także stanowiącej główne źródło THC (tetrahydrokanabinol), substancji uzależniającej, która jest obecna w produktach konopi: marihuanie, haszyszu i oleju haszyszowym.

Ryc. 13. Konopie i marihuana
Fig. 13. Cannabis and marijuana

Historia zażywania konopi sięga kilku tysięcy lat i miała swój początek w Azji. Pierwsze wzmianki o konopiach znajdują się w pismach chińskich i indyjskich. Z Chin i Indii zażywanie konopi przeniosło się do Per-

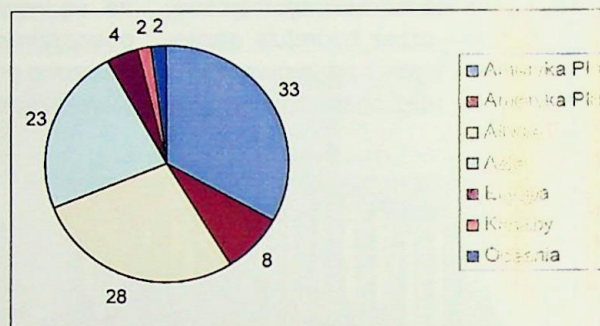
sji, Asyrii i na cały Bliski Wschód, skąd Arabowie, niosący ze sobą islam do podbijanych państw, zwłaszcza północnej Afryki, nieśli również zwyczaj zażywania konopi (islam zabrania picia alkoholu, ale nie zabrania wprost zażywania narkotyków). Z Afryki zwyczaj ten został prze-

niesiony do Europy. Szacuje się, że obecnie około 300 milionów ludzi zażywa produkty konopi. Jest to więc nie tylko najstarszy, ale i najbardziej rozpowszechniony narkotyk na świecie.

Pierwotnie rośliny konopi rosły w gorącym klimacie tropikalnym, ale dzięki ich rosnącej popularności zostały przystosowane również do innych warunków klimatycznych. Typowa dojrzała roślina ma od 2 do 4,5 m wysokości. Zawartość THC, substancji odpowiedzialnej za działanie narkotyczne konopi, zależy od ich odmiany i warunków uprawy i waha się od setnych części do kilku procent. Coraz bardziej popularne stają się uprawy szklarnio-

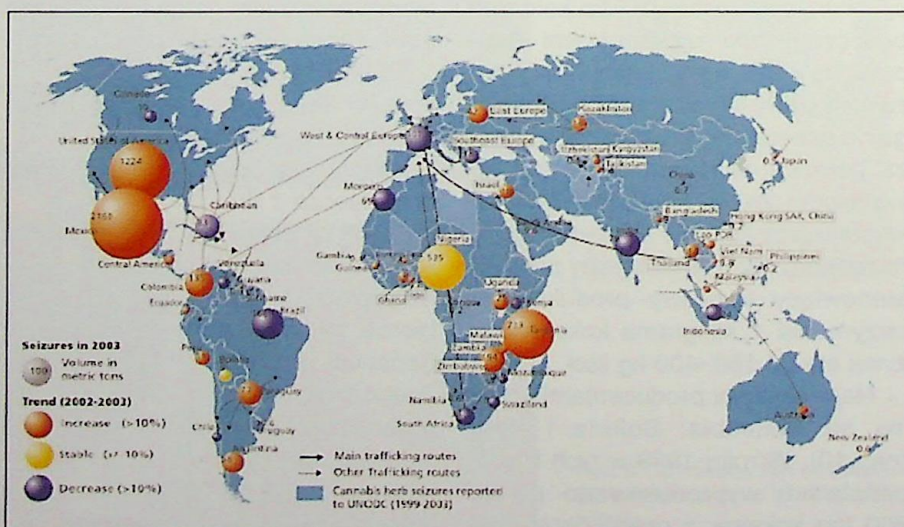
we konopi, w których dzięki odpowiedniemu nawożeniu, oświetleniu i temperaturze można wyhodować konopie zawierające nawet ponad 10% THC. Obecnie najważniejsze miejsca produkcji konopi to: Afganistan, Kolumbia, Irak, Jamajka, Liban, Meksyk, Maroko, Pakistan, Turcja, Stany Zjednoczone (uprawy szklarniowe) i Holandia (uprawy szklarniowe) (ryc. 14).

Szacuje się, że w roku 2004 wyprodukowano około 100 000 ton produktów konopi, z czego ponad 5000 ton zostało skonfiskowanych przez siły antynarkotykowe. Przemysł konopi rośnie ze względu na coraz więk-

Ryc. 14. Procentowy udział poszczególnych regionów świata w produkcji konopi
Fig. 14. World regions: percentage share of cannabis production

sze zapotrzebowanie na ten narkotyk oraz zwiększające się zyski grup zajmujących się ich przemysłem i dystrybucją. Z drugiej strony rozwija się technologia upraw szklarnio-

Ryc. 15. Światowe trendy w przemyśle konopi (źródło: World Drug Report 2005, UNODC)
Fig. 15. World trends of cannabis trafficking (source: World Drug Report 2005, UNODC)

wych konopi. Największe tego typu uprawy znajdują się w Holandii, Stanach Zjednoczonych i Kanadzie. Główną ich zaletą jest to, że prowadzone są w państwach konsumentów i nie ma konieczności przewożenia produktów przez granice, co oznacza zminimalizowanie ryzyka wykrycia przez policję.

Główne szlaki dystrybucji produktów konopi wiodą do Europy i Stanów Zjednoczonych jako największych rynków konsumenckich (ryc. 15). W Europie z roku na rok rośnie ilość marihuany i haszyszu przemycanego z Kolumbii i Jamajki. Coraz większego znaczenia nabiera również przemysł produktów konopi z południowej Afryki i Maroka do Europy Zachodniej. Tysiące hektarów upraw konopi z centralnej Azji (Afga-

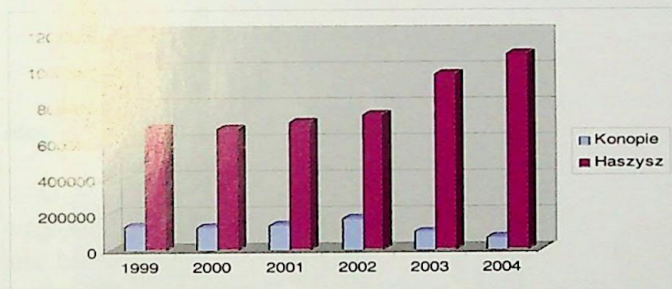
niczenie konopi pochodzących z Kolumbii. Nowym zjawiskiem jest pojawienie się dużych ilości oleju haszyszowego w Kanadzie i Stanach Zjednoczonych, produkowanego na Jamajce.

Konopie i ich produkty są najbardziej popularnym narkotykiem także w Europie i Polsce, przy czym w Europie obserwuje się niewielki spadek spożycia marihuany, a wzrost używania haszyszu. Tendencje te mają odzwierciedlenie w konfiskatach (ryc. 16).

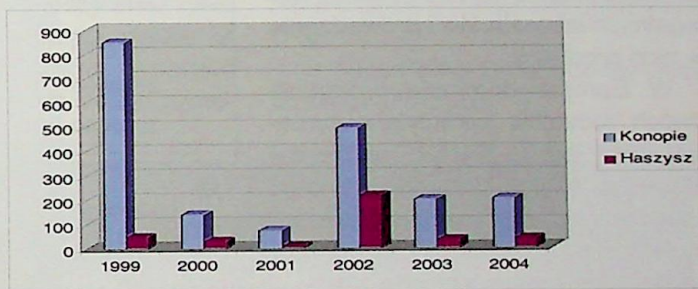
W Polsce obserwuje się wzrost spożycia marihuany oraz małą w porównaniu z resztą Europy popularność haszyszu. W 2004 r. skonfiskowano w Polsce około 200 kg marihuany oraz 20 kg haszyszu (ryc. 17).

tetycznych prekursorów. Ich stale rosnąca popularność rozpoczęła się w latach 80. XX w., są więc w porównaniu z narkotykami naturalnymi substancjami nowymi.

Narkotyki syntetyczne stanowią prawie połowę rynku narkotykowego w Europie (bez uwzględnienia konopi i ich produktów), a ich udział stale rośnie. Narkotyki te mogą być rozprawdane w postaci proszków (amfetamina) lub tabletek zawierających najczęściej MDMA (3,4-metylenodioxymetamfetamina) lub jej pochodne. Pod koniec lat 90. udział tych form w rynku był prawie równy. Od roku 2000 obserwuje się jednak wyraźną tendencję do produkowania form tabletkowych, przy czym mogą one zawierać dowolne pochodne amfetaminy. W związku z tymi zmianami Inter-

Ryc. 16. Konfiskaty marihuany i haszyszu w Europie [kg]
Fig. 16. Seizures of marijuana and hashish in Europe [kg]

Ryc. 17. Konfiskaty zieleń konopi i haszyszu w Polsce [kg]
Fig. 17. Seizures of cannabis and hashish in Poland [kg]

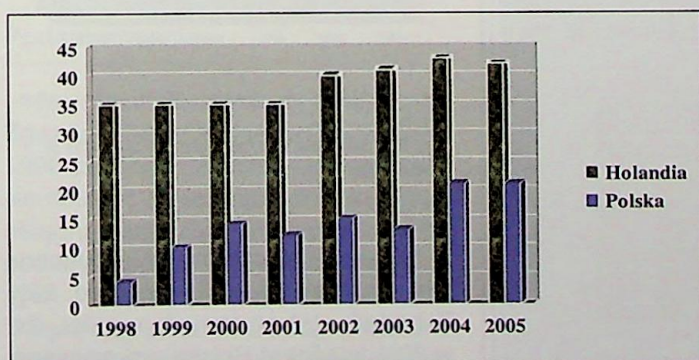
nistan, Pakistan) są źródłem marihuany i haszyszu dla nielegalnego rynku Rosji.

Meksyk jest głównym producentem konopi w Ameryce. Marihuana i haszysz z tego państwa trafiają przede wszystkim do Stanów Zjednoczonych i Kanady. Rośnie również

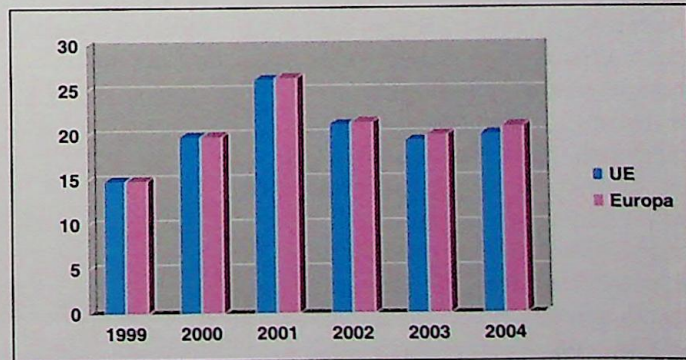
Narkotyki syntetyczne

Wśród środków odurzających i psychotropowych najliczniejszą grupę stanowią substancje syntetyczne. Narkotyki syntetyczne to takie, które zostały wyprodukowane w laboratorium, najczęściej nielegalnym, z syn-

pol zdefiniował tabletki ekstazy (XTC) jako tabletki zawierające dowolną pochodną 1-fenyletyloaminy. Definicja ta obejmuje wszystkie pochodne amfetaminy, w tym całą grupę 3,4-metylenodioxymetamfetamin (MDMA, MDA, MDEA) oraz inne pochodne fenyletyloaminy – w sumie

Ryc. 18. Nielegalne laboratoria zlikwidowane w Polsce i Holandii
Fig. 18. Clandestine laboratories dismantled in Poland and the Netherlands

Ryc. 19. Liczba tabletek ekstazy skonfiskowanych w UE i całej Europie [mln]
Fig. 19. Amount of ecstasy tablets confiscated in the EU and whole Europe [mln]

około 200 substancji psychotropowych. Gwałtownie rosnąca popularność tabletek narkotykowych spowodowana jest w znacznej mierze przyzwyczajeniami. Lekarstwa w tabletkach zażywa się od dzieciństwa, dlatego kojarzą się one z czymś, co jest dobre dla zdrowia. Nie ma więc żadnych oporów przed zażywaniem tabletek narkotykowych, bo kojarzą się one z czymś pozytywnym.

Głównym źródłem narkotyków syntetycznych jest Europa i Azja Południowo-Wschodnia. Związane to jest m.in. z dużym uprzemysłowieniem tych terenów, a w związku z tym – z łatwym dostępem do potrzebnych odczynników chemicznych i wyposażenia laboratoryjnego. W obu tych rejonach są również ludzie, którzy mają wiedzę i umiejętności odpowiednie do zbudowania nielegalnych laboratoriów i prowadzenia w nich produkcji.

W Europie dominuje produkcja dwóch rodzajów narkotyków syntetycznych: jest to MDMA (rozprowadzana w postaci tabletek ekstazy) i siarczan amfetaminy (dystrybuowany w postaci proszku). W Azji produkowana jest metamfetamina.

Tabletki ekstazy

Głównym producentem tabletek ekstazy jest Holandia. Na terenie Holandii co roku likwidowanych jest kilkadziesiąt nielegalnych laboratoriów produkujących MDMA (ryc. 18) oraz wytwarzających tabletki (ryc. 19). Po zniesieniu kontroli granicznych na terenie Unii Europejskiej coraz częściej wytwórnie narkotyków prowadzone przez Holendrów zlokalizowane są na terenie Niemiec i Belgii. Jest kilka cech charakterystycznych dla holenderskich nielegalnych wytwórni narkotyków. Po pierwsze, duża skala produkcji. Wytwórnie te wyposażone są na ogół w reaktory o pojemności 200–500 l, co umożliwia wyprodukowanie w jednym rzucie syntezy od 30 do 60 kg MDMA, z którego można wyprodukować od 300 000 do 600 000 tabletek ekstazy.

Liczba konfiskat w UE i całej Europie wskazuje na fakt, że produkcja i zażywanie tabletek ekstazy jest problem państw Europy Zachodniej. W 74% przypadków konfiskat tabletek jako źródło ich pochodzenia wskazywana jest Holandia, a w 23% – Belgia. Udział w handlu tabletkami ekstazy ma również Polska, która w 6% przypadków wskazywana jest jako ich źródło. Nową tendencją obserwowaną w ostatnich latach są próby przenoszenia produkcji tabletek do Europy Wschodniej.

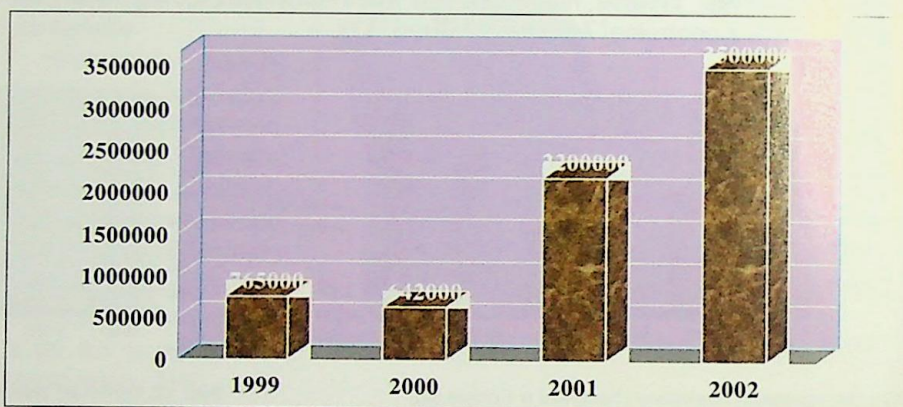
Tabletki ekstazy oprócz rynku europejskiego rozprowadzane są w Stanach Zjednoczonych i Australii. O rosnącym zapotrzebowaniu na nie świadczą liczby konfiskat. W roku

(przy kosztach produkcji około 6 mln dol., zysk wynosi więc 233:1).

Siarczan amfetaminy

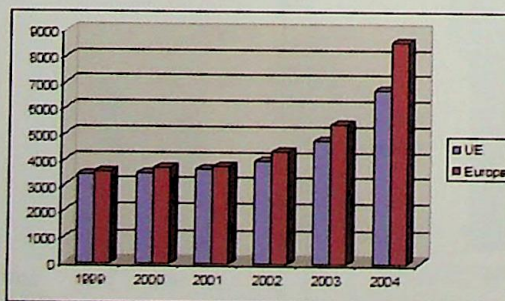
Siarczan amfetaminy jest typowo europejskim narkotykiem popularnym szczególnie w Skandynawii, Polsce, republikach nadbałtyckich, Anglii i Holandii. Szacuje się, że ponad 90% wszystkich konfiskat amfetaminy ma miejsce w Europie (ryc. 21).

Produkcja i liczba konfiskat siarczanu amfetaminy ma tendencję wzrostową, przy czym obserwowany jest silniejszy wzrost zainteresowania amfetaminą w państwach Europy Wschodniej i w miarę stabilna sytuacja w UE.

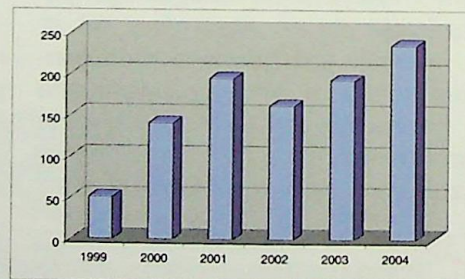

Ryc. 20. Liczba tabletek skonfiskowanych w trakcie przemytu do USA i Australii
Fig. 20. Amount of tablets confiscated while trafficking to U.S. and Australia

1999 w trakcie prób przemytu do USA i Australii skonfiskowano 76 500 tabletek, a w roku 2002 prawie 50 razy więcej, tj. około 3 500 000 (ryc. 20). Zakładając, że skonfiskowano 10% przemyconych tabletek, można przyjąć, że na rynki te wyeksportowano około 35 mln tabletek o wartości 1,4 miliarda dol.

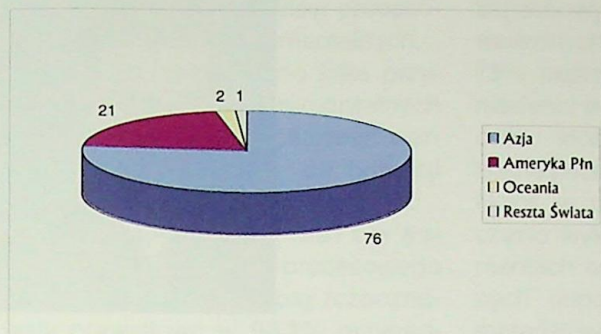

Ryc. 21. Konfiskaty amfetaminy w UE i całej Europie [kg]
Fig. 21. Amphetamine seizures in UE and whole Europe [kg]

Ryc. 22. Konfiskaty siarczanu amfetaminy w Polsce [kg]
Fig. 22. Seizures of amphetamine sulphate in Poland [kg]

Polska jest czołowym producentem amfetaminy w Europie (ryc. 22). Z badań statystycznych wynika, że w 30% konfiskat Polska wskazywana jest jako państwo źródłowe. Daje to nam drugie miejsce po Holandii, któ-

Ryc. 23. Udział poszczególnych regionów świata w konfiskatach metamfetaminy

Fig. 23. World regions: percentage share of metamphetamine seizures

ra w 42% przypadków podawana jest za źródło siarczanu amfetaminy. Na trzecim miejscu w tej statystyce znajduje się Belgia (24%). Nowym zjawiskiem jest włączenie się do rynku amfetaminowego Litwy, która aż w 80% przypadków wskazywana jest jako źródło.

Metamfetamina

Metamfetamina zarówno pod względem produkcji, jak i konsumpcji jest bardzo popularnym narkotykiem syntetycznym w Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej oraz w Ameryce Północnej (ryc. 23).

W sumie w roku 2003 skonfiskowano 21,6 tony metamfetaminy (dla porównania amfetaminy skonfiskowano 5,6 tony). Rozprowadzana jest najczęściej w postaci tabletek. Na szczęście (zażywanie metamfetaminy prowadzi m.in. do stanów niepożądanego agresji) jest mało popularna w Europie, gdzie skonfiskowano poniżej 1% tego narkotyku.

Podsumowanie

Na dwudziestej Specjalnej Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w roku 1998 państwa członkowskie zgodziły się dołożyć starań, aby do roku 2008 osiągnąć znaczący postęp w kontroli podaży i popytu środków odurzających i substancji psychotropowych. Dzięki wysiłkom podejmowanym przez poszczególne państwa w ostatnich latach udało się zahamować tendencje wzrostowe spożycia kono-

pi, heroiny i kokainy. Niepokojący jednak jest stały wzrost produkcji i spożycia narkotyków syntetycznych.

Olbrzymi wpływ na produkcję narkotyków w poszczególnych krajach ma sytuacja polityczna. Zachodzące w ostatnich latach zmiany polityczne spowodowały zmniejszenie liczby nielegalnych upraw maku (np. w La-

osie, Wietnamie) lub krzewów koki (np. Peru) w jednych państwach, a ich wzrost w innych (Afganistan, Kolumbia).

Skuteczne zmniejszenie podaży narkotyków możliwe jest jednak tylko poprzez zrównoważone działania w zakresie ograniczania produkcji narkotyków i popytu na nie, podejmo-

wane w ramach działań na płaszczyźnie krajowej i międzynarodowej. Promowanie alternatywnego do narkotyków sposobu życia w państwach konsumenckich oraz alternatywnych dróg rozwoju w państwach produkujących narkotyki może w procesie długofalowym doprowadzić do poprawy sytuacji i osiągnięcia spodziewanego celu, którym jest ograniczenie szkód społecznych wywoływanych przez narkotyki i narkomanię.

BIBLIOGRAFIA

1. Stan Problemu Narkotykowego w Europie, Sprawozdanie roczne 2005, Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii.
2. World Drug Report 2005, United Nations Office on Drugs and Crime World Drug.
3. Report 2006, United Nations Office on Drugs and Crime.

W Bibliotece CLK KGP można skorzystać z następujących czasopism zagranicznych

Archiv für Kryminologie
Computers and Security
Fingerprint Whorld
Forensic Science International
Forensic Science Review
Foto Magazin
Guns and Ammo
International Journal of Legal Medicine
Internationales Waffen-Magazin – Visier
International Defense Review
Journal of Forensic Identification
Journal of Forensic Sciences
Kriminalistik
Masterruzhie
Science and Justice
Verkehrsunfall und Fahrzeugtechnik
Wirtschaftsschutz und Sicherheitstechnik

Biblioteka czynna jest codziennie
w godz. 8.15–12.15, tel. 601-45-30